

Kijk op exoten

nummer 27, april 2019

Met exoten worden uitheemse soorten aangeduid die Nederland niet op eigen kracht kunnen bereiken, maar door menselijk handelen (transport, infrastructuur) hier in de natuur terecht zijn gekomen of dat in de nabije toekomst dreigen te doen. Soorten die Nederland op eigen kracht bereiken vanuit hun natuurlijke verspreidingsgebied, bijvoorbeeld door klimaatverandering, zijn geen exoten. Exoten leiden in de meeste gevallen niet tot grote problemen; slechts een beperkt aantal vertoont invasief gedrag door een explosieve ontwikkeling na vestiging. Invasieve exoten kunnen een bedreiging vormen voor de inheemse biodiversiteit, volksgezondheid of veiligheid.

Oude en nieuwe exoten

Er zijn oude en nieuwe exoten. De oudste in deze Kijk op Exoten is de fazant, al meer dan duizend jaar hier. Daarna variëren de eerste Nederlandse waarnemingen van 1827 (brakwaterpok) tot 2018 (*Didymium macquariense*), met van alles daar tussenin. Waar komen al die exoten vandaan? Het artikel over muntjaks noemt ontsnappingen, het artikel over de Aziatische hoornaar 'meeliften' met handelswaar en het artikel over de Amerikaanse kruisbes *Ribes divaricatum* opzettelijke invoer. En dan zijn er de zwartbekgrondels, die hebben geprofiteerd van nieuwe verbindingen tussen waterwegen in Europa.

Nieuwe introducties blijven voorkomen. Ook in de afgelopen maanden zijn er weer meldingen geweest van muntjaks die mogelijk ontsnapt zijn, of alligatorkruid dat met potplanten is meegelift. Zelfs in een vliegtuig ontsnapte mieren, als (niet toegestane) huisdier-postzending uit Latijns-Amerika! Mensen laten ondanks uitzetverboden nog altijd dieren los in de natuur, planten uit tuin en aquarium worden nog altijd buiten geloosd. Opvallend vaak denkt men daarmee iets goeds te doen. Maar vervolgens laat men het aan de overheden om maatregelen te nemen. Kostbare maatregelen zoals het schonen van waterwegen van woekerende waterplanten, of akelige maatregelen zoals vangen en levenslang opsluiten of zelfs doden van dieren.

Op het moment van publicatie van deze Kijk op Exoten, is in Brussel inmiddels de publieksconsultatie gesloten voor de in 2019 geplande aanvulling op de Unielijst. Op de nominatie staan nu 18 soorten planten en dieren. Ook daar oude en nieuwe exoten. Oud voor Nederland is de hemelboom (*Ailanthus altissima*) die veel in Nederlandse steden is aangeplant. Als deze soort op de Unielijst komt, hoeft hij niet meteen overal te worden gekapt. Wel is het de bedoeling dat hij op termijn zal verdwijnen door een uitsterf beleid en het voorkomen van nieuwvestiging. Nieuw voor Nederland – want nog niet aanwezig – is de Nieuw-Zeelandse landplatworm *Arthurdendyus triangulatus*. Die kan meeliften met potgrond en een verwoestende werking hebben op de bodemecologie door het eten van grote hoeveelheden regenwormen. Of deze 18 soorten ook allemaal door de Commissie worden voorgedragen voor plaatsing zal in juni blijken.

Er is geen enkele aanleiding te vermoeden dat het aantal nieuwe introducties zal afnemen. Uiteindelijk draait het ook hier om mensen: krijgen we mensen zo ver dat het verplaatsen van planten en dieren – als dat al nodig is – op een verstandige manier gebeurt? En dat men zich 'schoon' verplaatst? Preventie is niet alleen goedkoper, maar ook veel effectiever dan achteraf proberen uit te roeien of beheersen.

Henk Groenewoud, NVWA, Bureau Risicobeoordeling, Team invasieve exoten

Inhoud

Nieuw-Zeelandse zeepok	2	Muntjak	14
Slijmzwammen	4	Buxusmot	16
Aziatische hoornaar	7	Exotische grondels	17
Zwartbekgrondel	10	Amerikaanse kruisbes	18
Vogelxoten	12		